

Partia Chrześcijańskich Demokratów (PChD). Partia została utworzona 16 grudnia 1990 r. w Poznaniu w wyniku połączenia 8 mniejszych środowisk wywodzących się z chrześcijańskiego nurtu „Solidarności”. Kongres Założycielski partii odbył się 13 stycznia 1991 r. również w Poznaniu. Rejestracja PChD nastąpiła 6 lutego 1991 r. (Ew 47). Przewodniczącym został Krzysztof Pawłowski, a sekretarzem generalnym – Paweł Łączkowski. Inicjatywa powołania partii zrodziła się wśród posłów Koła Chrześcijańskich Demokratów Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego. Do ugrupowania przystąpiło kilkunastu parlamentarzystów OKP, a deklarację założycielską podpisało 111 osób. Jesienią 1993 r. PChD weszła w skład koalicji Porozumienie 11 Listopada.

Partia formalnie została rozwiązana 26 września 1999 r. Jej następcą zostało Porozumienie Polskich Chrześcijańskich Demokratów (PPChD) – polska chadecka partia polityczna działająca w latach 1999–2002. Ugrupowanie powstało 26 września 1999 r. w wyniku połączenia się Partii Chrześcijańskich Demokratów z większą częścią Porozumienia Centrum i Ruchem dla Rzeczypospolitej, funkcjonującymi w ramach Akcji Wyborczej Solidarność, których posłowie w Klubie Parlamentarnym AWS tworzyli Zespół Chrześcijańsko-Demokratyczny. Prezesem PPChD został Antoni Tokarczuk.

Obecnie w znacznej części środowisko byłego PChD współtworzy Stowarzyszenie Polskich Chrześcijańskich Demokratów (SPChD), które zostało powołane do życia z początkiem 2004 r., a wpisane do rejestru stowarzyszeń 25 października 2004 r. (KRS 0000220013). Prezesem SPChD jest Mieczysław Gil. Wśród członków założycieli stowarzyszenia są takie osoby, jak Paweł Łączkowski czy Janusz Steinhoff. Głównymi celami stowarzyszenia są: kultywowanie tradycji patriotycznych oraz zasad i wartości chrześcijańskich, szerzenie wiedzy o wolności, prawach i obowiązkach człowieka i obywatela oraz upowszechnianie wiedzy o problemach i oczekiwaniach związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej.

PChD była partią o rodowodzie parlamentarnym. Jej założyciele w znacznej części byli posłami na Sejm PRL X kadencji, wybranymi z list komitetów obywatelskich, oraz senatorami Senatu I kadencji. Do najbardziej znanych założycieli i działaczy partii należy zaliczyć m.in.: Krzysztofa Pawłowskiego, Pawła Łączkowskiego, Janusza Steinhoffa, Mieczysława Gila i Andrzeja Glapińskiego. Partia miała charakter masowy. Świadczy o tym rozbudowana struktura organizacyjna (terenowa) oraz podejmowane działania zmierzające do pozyskania jak największej liczby członków. Podstawą zrzeszania się były wyraźne wymogi światopoglądowe określone w statucie partii.

Najwyższą władzą statutową partii był Kongres oraz Zarząd Główny. Kongres wybierał także przewodniczącego, Komisję Rewizyjną oraz Sąd Koleżeński. W terenie tworzono ośrodki lokalne. W 1991 r. funkcjonowały one w 20 województwach. W 1991 r. partia zrzeszała ok. 7 000 członków. Pierwszym prezesem partii został Krzysztof Pawłowski (1990–1992). Jego następcą był Paweł Łączkowski (1992–1999).

PChD to partia chrześcijańsko-demokratyczna. Program jej działania został oparty na zasadach nauki społecznej Kościoła. Hołdowała więc zasadom: personalizmu, wolności jednostki, pomocniczości państwa, prawdy i sprawiedliwości oraz solidarności społecznej. PChD podkreślała wagę demokracji, odrzucała totalitaryzm oraz dyskryminację narodową, rasową i klasową, z sympatią odnosiła się do tradycji oraz akcentowała znaczenie rodziny. Partia głosiła prymat etyki, także w życiu politycznym. Opowiadała się za ułożeniem stosunków pomiędzy państwem a Kościołem na zasadach autonomii i współpracy. Nie głosiła potrzeby ustanowienia państwa wyznaniowego. PChD nie chciała być partią wyznaniową, lecz chciała jedynie kierować się wartościami chrześcijańskimi. Starła się zabiegać o to, by wartości te znalazły odbicie w stanie prawnym. Cechowała ją postawa tolerancji wobec odmienności światopoglądowych.

PChD koncentrowała się na stworzeniu warunków do efektywnego rozwoju gospodarczego (ekonomicznego). Starła się łączyć umiarkowanie liberalne poglądy ekonomiczne (rynek, własność prywatną, swobodę działalności jednostek) z wrażliwością na krzywdę, cierpienie, bezradność. Opowiadała się za otwartością polskiej gospodarki na kapitał i inwestycje zagraniczne. Za czynniki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości i tworzeniu małych oraz średnich przedsiębiorstw uznawała procesy prywatyzacji i reprivatyzacji. Zamiast konfliktu między interesami

chłopów, robotników i inteligencji – proponowała szeroką współpracę w celu sprostanienia konkurencji międzynarodowej. W odróżnieniu od innych partii chadeckich w Polsce podkreślała wolnorynkowy charakter swego programu gospodarczego, dlatego jej krytycy określali niekiedy członków PChD mianem „ochrzczonych liberałów”.

Interesujące poglądy, biorąc pod uwagę chadecki charakter ugrupowania, miała PChD na kwestie opieki społecznej. W programie partii kładziono nacisk przede wszystkim na odpowiedzialność i zaradność obywateli oraz solidarność grupową i samopomoc obywatelską. Państwo obarczano zadaniem tworzenia mechanizmów i szans odzyskiwania samodzielności życiowej ludzi. Zadaniem państwa nie jest bowiem uzależnienie obywateli od stałej pomocy z jego strony, lecz stworzenie możliwości samodzielnego przewycięzania przez ludzi pojawiających się trudności. PChD wyrażała przekonanie, że kultura nie jest sferą, która może utrzymać się sama, nawet w warunkach dobrze prosperującej gospodarki wolnorynkowej. Opowiadała się za pomocą państwa na zasadzie tzw. mecenatu celowanego, kierowanego do konkretnego odbiorcy. PChD proponowała ulgi w postaci znacznych odpisów podatkowych dla przedsiębiorstw inwestujących w kulturę. Partia dużą wagę przywiązywała do rozwoju samorządności we wszystkich dziedzinach życia. Efektem tego miało być z jednej strony uspołecznienie państwa, a z drugiej – upodmiotowienie społeczeństwa. Posłowie będący członkami partii występowali z licznymi inicjatywami zmierzającymi w tym kierunku – zaproponowano m.in. decentralizację finansów państwa i przyznanie gminom większej samodzielności finansowej. Opowiadano się za trójszczeblową strukturą samorządu terytorialnego ze znacznymi kompetencjami. PChD była za integracją ze strukturami europejskimi. Optowała za koncepcją Europy skonfederowanej, w której zachowana zostanie tożsamość poszczególnych narodów, a Polacy będą mieli możliwość promocji swoich wartości w stosunkach międzynarodowych. Określała się jako ugrupowanie chrześcijańsko-demokratyczne o charakterze niewyznaniowym.

W wyborach w 1991 r. partia utworzyła Krajowy Komitet Wyborczy Partii Chrześcijańskich Demokratów. Zarejestrował on swoje listy kandydatów w 19 okręgach wyborczych (na 37) – 7 na podstawie zebranych podpisów, a kolejnych 12 na podstawie zaświadczenia Państwowej Komisji Wyborczej. PChD zgłosiła także własną listę ogólnopolską z Pawłem Łączkowskim na czele.

W wyborach parlamentarnych w 1991 r. partia uzyskała 125 314 głosów (1,12%), co dało jej 4 mandaty w Sejmie i 3 w Senacie. Posłami zostali: Anna Knysok, Wiesław Klisiewicz, Paweł Łączkowski i Janusz Steinhoff, a senatorami – Jarosław Barańczak, Tadeusz Kamiński i Krzysztof Pawłowski. W wyborach w 1993 r. Partia Chrześcijańskich Demokratów weszła w skład koalicyjnego Katolickiego Komitetu Wyborczego „Ojczyzna”, który uzyskał 878 445 głosów (6,37%), nie przekraczając wynoszącego 8% progu wyborczego. W wyborach prezydenckich w 1995 r. PChD poparła Lecha Wałęsę. W 1996 r. przystąpiła do Akcji Wyborczej Solidarność, a w 1997 r. 7 jej przedstawicieli uzyskało mandaty do Sejmu III kadencji. Posłami zostali wówczas ponownie Paweł Łączkowski i Janusz Steinhoff, a także Franciszek Adamczyk, Andrzej Brzeski, Tadeusz Maćkała, Kazimierz Poznański i Maciej Rudnicki (formalnie rekomendowany przez Ruch Solidarni w Wyborach).

Partia współuczestniczyła w tworzeniu rządów Hanny Suchockiej (1992–1993) oraz Jerzego Buzka (1997–2001). Paweł Łączkowski był wicepremierem w rządzie Suchockiej (11 lipca 1992 r. – 18 października 1993 r.). Nie łączył tego stanowiska z kierowaniem resortem. Janusz Steinhoff od 31 października 1997 r. do 19 października 2001 r. zajmował urząd ministra gospodarki w rządzie Buzka, od 12 czerwca 2000 r. był również wicepremierem, a od lipca 2001 r. tymczasowym kierownikiem Ministerstwa Łączności.